

PSIXOLOGIYANING BOSHQA FANLAR BILAN ALOQADORLIGI

Ashurova Jasmina Yunusjon qizi

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti

Jismoniy madaniyat fakulteti

Texnologik ta'lim yo'nalishi 25/1 (kechki) guruh talabasi

jasminaashurova842@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17785430>

Annotatsiya: Ushbu maqolada psixologiyaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi tahlil qilinadi. Psixologiya biologiya, sotsiologiya, pedagogika, nevrologiya va falsafa kabi fanlar bilan chambarchas bog'liq ekanligi ko'rsatiladi. Maqolada psixologiyaning turli sohalarda qo'llanilishi, insonning ruhiy jarayonlarini tushunishda boshqa fanlarning o'rni va ularning psixologik tadqiqotlarga qo'shgan hisssasi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Psixologiya, biologiya, sotsiologiya, pedagogika, nevrologiya, falsafa, interdisipliner tadqiqot, ruhiy jarayonlar, inson psixikasi, ilmiy asoslar.

Abstract: This article analyzes the relationship of psychology with other disciplines. It is shown that psychology is closely related to such disciplines as biology, sociology, pedagogy, neurology, and philosophy. The article discusses the application of psychology in various fields, the role of other disciplines in understanding human mental processes, and their contribution to psychological research.

Keywords: Psychology, biology, sociology, pedagogy, neurology, philosophy, interdisciplinary research, mental processes, human psyche, scientific foundations.

Аннотация: В статье анализируется взаимосвязь психологии с другими дисциплинами. Показано, что психология тесно связана с такими дисциплинами, как биология, социология, педагогика, неврология и философия. В статье рассматривается применение психологии в различных областях, роль других дисциплин в понимании психических процессов человека и их вклад в психологические исследования.

Ключевые слова: Психология, биология, социология, педагогика, неврология, философия, междисциплинарные исследования, психические процессы, психика человека, научные основы.

KIRISH

Psixologiya inson ruhiyati va xatti-harakatlarini o'rganadigan ilmiy fan sifatida nafaqat mustaqil, balki boshqa fanlar bilan ham yaqin aloqada rivojlanadi. Insonning ruhiy jarayonlarini to'liq tushunish va uni amaliy jihatdan qo'llash biologiya, nevrologiya, sotsiologiya, pedagogika va falsafa kabi fanlarning bilimlariga tayangan holda amalga oshiriladi. Masalan, biologiya va nevrologiya inson miyasi va asab tizimi faoliyatini o'rganish orqali psixologik jarayonlarning fiziologik asoslarini tushuntirsa, sotsiologiya va pedagogika ijtimoiy muhit va ta'lim jarayonlarining inson psixikasiga ta'sirini tadqiq qiladi. Shu bois, psixologiyaning boshqa fanlar bilan integratsiyasi uning ilmiy mustahkamligini oshiradi va amaliy sohalarda samarali natijalarga erishishga imkon beradi. Shuningdek, sotsiologiya va antropologiya insonning jamiyatdagi roli, ijtimoiy muhit va madaniy omillarning psixikaga ta'sirini o'rganishda psixologiyaga qo'shimcha ma'lumot beradi. Pedagogika bilan integratsiya esa ta'lim jarayonida psixologik bilimlarni samarali qo'llashni, o'quvchilarning rivojlanishini va motivatsiyasini oshirishni ta'minlaydi. Falsafa esa psixologiyaga metodologik va nazariy asos bo'lib, insonning ong, erkinlik, shaxs va

axloqiy me'yorlar kabi tushunchalarini tushunishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda psixologiya ko'plab interdisipliner tadqiqotlar orqali rivojlanib, ilmiy va amaliy sohalarda yangi yondashuvlarni yaratmoqda. Shu bois, psixologiyani boshqa fanlar bilan aloqadorligi inson ruhiyati va xatti-harakatlarini yanada to'liq va chuqur o'rganish imkonini beradi, hamda amaliy jihatdan foydali natijalarga erishishga yordam beradi.

ASOSIY QISM:

Psixologiya boshqa fanlar bilan turli darajada chambarchas bog'liq bo'lib, ular bilan integratsiyalashgan holda insonning ruhiy va xatti-harakat jarayonlarini chuqur o'rganishga imkon beradi.

Biologiya va nevrologiya bilan aloqasi: Biologiya va nevrologiya psixologiyaga inson organizmining fiziologik va genetik asoslarini tushunishda yordam beradi. Masalan, miya tuzilishi, asab impulslari, gormonlar va nerv tizimi faoliyati psixologik jarayonlarning, jumladan, xotira, diqqat, hissiyot va kayfiyatning shakllanishini tushuntirishda asos bo'ladi. Shu bilan birga, nevrologiya psixologik kasalliklarni aniqlash va davolashda muhim rol o'ynaydi.

Sotsiologiya bilan aloqasi: Sotsiologiya insonning jamiyatdagi o'rni, ijtimoiy rollar va muhitning psixikaga ta'siri haqida ma'lumot beradi. Psixologlar ijtimoiy kontekstni hisobga olgan holda insonning xulq-atvorini, ijtimoiy moslashuvini va stress holatlarini tadqiq qiladilar. Misol uchun, guruh ichidagi munosabatlar yoki oilaviy muhit bolaning shaxsiy rivojlanishiga qanday ta'sir qilishi sotsiopsixologiya orqali o'rganiladi.

Pedagogika bilan aloqasi: Pedagogika psixologik bilimlarni ta'lim jarayonida qo'llash imkonini beradi. Ta'lim psixologiyasi o'quvchilarni o'rganish uslublari, motivatsiya va e'tibor bilan ishlash mexanizmlarini o'rganadi. Shu bilan birga, pedagogik psixologiya maktab va oliy ta'lim muassasalarida samarali metodlarni ishlab chiqishda psixologiyani bilimlariga tayangan holda ishlaydi.

Falsafa bilan aloqasi: Falsafa inson ruhiyati va hayotiy tajribalarni tushunishda nazariy asos beradi. Psixologiya falsafiy tushunchalarni - ong, shaxs, erkinlik va axloqiy me'yorlar kabi masalalarni - amaliy tadqiqotlarda qo'llaydi. Shu tariqa, falsafa psixologiyaga metodologik va nazariy yo'nalish beradi.

Interdisipliner tadqiqotlar: Hozirgi zamon psixologiyasi ko'pincha interdisipliner tadqiqotlar orqali rivojlanadi. Masalan, nevropsixologiya va biopsixologiya biologiya, tibbiyot va psixologiya bilimlarini birlashtirib, insonning ruhiy holati va miyadagi faoliyat o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Shu bilan birga, ijtimoiy psixologiya sotsiologiya va antropologiya bilan integratsiyalashib, jamiyat va shaxs o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tadqiq qiladi. Ushbu aloqalar psixologiyani nafaqat ilmiy rivojlanishiga, balki amaliy sohalarda - ta'lim, tibbiyot, kadrlar tayyorlash va ijtimoiy xizmatlarda - samarali qo'llanilishiga imkon yaratadi.

XULOSA

Psixologiya boshqa fanlar bilan o'zaro bog'lanishi orqali inson ruhiyati va xatti-harakatlarini yanada keng va puxta o'rganish imkonini beradi. Biologiya va nevrologiya ruhiy jarayonlarning fiziologik mexanizmlarini ochib beradi, sotsiologiya va pedagogika esa ijtimoiy muhit va ta'lim kontekstida insonning psixik rivojlanishini tushuntiradi. Shu bilan birga, falsafa psixologiyaga chuqur nazariy asos va metodologik yo'nalish beradi, tadqiqotlarda konseptual yondashuvni shakllantiradi. Interdisipliner tadqiqotlar esa fanlararo bilimlarni birlashtirib, psixologiyani amaliy ahamiyatini oshiradi va insonning hayotiy faoliyatini yanada samarali qo'llashga yordam

beradi. Natijada, psixologiya nafaqat ilmiy tadqiqotlar, balki amaliy sohalarda ham mustahkam asosga ega bo'lib, inson va jamiyat hayotining turli jihatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Baron, R. A., & Byrne, D. (2017). *Social psychology* (14th ed.). Pearson.
2. Carlson, N. R. (2021). *Physiology of behavior* (12th ed.). Pearson.
3. Ciccarelli, S. K., & White, J. N. (2020). *Psychology* (6th ed.). Pearson.
4. Myers, D. G., & DeWall, C. N. (2020). *Psychology* (12th ed.). Worth Publishers.
5. Santrock, J. W. (2019). *Life-span development* (17th ed.). McGraw-Hill Education.
6. Schultz, D., & Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality* (11th ed.). Cengage Learning.
7. Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. (2014). *Motivation in education: Theory, research, and applications* (4th ed.). Pearson.